

En bouw nu eens zonder dogma een dogmatiek op!

Dat staat gelijk met een huis te bouwen zonder hout, steen, beton, staal of ander stevig materiaal. Een kaartenhuis!

Daarmede wenschen we niets af te dingen op den denkarheid, waarvan de Dogmatiek van Dr. Riems getuigt.

De fout, die zich heel zijn Dogmatiek door wrekt, schuilt in het beginsel, waarvan hij en de zijnen uitgaan.

Dit belet niet, dat wij van vele stellingen, door hem geponeerd, met genoegen kennis namen.

Zoo b.v. zagen we met sympathie, hoe hij zich aan de eenzijdige waarde-filosofie, welke thans in vele kringen troef is, tracht te ontworstelen.

We nemen gaarne akte van uitspraken als deze: „Evenzeer als de openbaring in Christus blijvende waarden onthult, biedt zij ook blijvende waarheden: niet in den zin van het intellectualisme, als zouden de formuleeringen identiek zijn met de waarheid, maar in dien zin, dat de onveranderlijke waarde de onveranderlijkheid van de kern der formuleeringen evenaart”. En: „De „waarden” wijzen den weg tot de „waarden”. Ook: „De openbaring is niet alleen levensmacht, maar ook waarheid”.

Het is ons niet te doen om op elk onderdeel van deze eerste paragraaf in te gaan. Om alles, wat onze instemming heeft of waartegen we bedenking hebben, hier te markeren.

Een punt mag echter niet onbesproken blijven. Daarvoor is het te curieus.

In deze Dogmatiek komt n.l. niet voor een leer der Laatste Dingen.

De schrijver geeft daarvan rekenschap in de volgende bewoordingen: „Onder het gezichtspunt der Hoop valt de Eschatologie (leer aangaande de Voleinding). Hier hebben de dingen profetisch perspectief; wat de Christen hoopt, wordt „nog niet gezien” (Rom. 8); „t wordt „van verre aanschouwd” (Hebr. 11); „t draagt dus een ander genuncieerd karakter dan datgene, wat God ons geeft te gelooven. Wel is het geloof met de hope vast verbonden; „ik geloof eene heilige, algemeene Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen; „... ik geloof... een eeuwig leven”; maar noch deze algemeene Christelijke Kerk, noch dit eeuwige leven, worden naar hun voleinding gezien: de gemeente verlangt hopen zoowel naar de komst van het Koninkrijk Gods als naar de volle openbaring van het eeuwige leven; beiden zijn objecten der Christelijke Hoop.

De schrijver schept daartoe een apart Elpidologie (leer van de Hoop), welke echter in de Dogmatiek niet mag worden opgenomen.

Ieder voelt intuïtief, dat er in deze redeneering losse steken zijn.

Dr. Riems wordt daardoor ontrouw aan zijn eigen opvatting van Dogmatiek. Heeft Dogmatiek tot voorwerp de Openbaring Gods in Christus, gelijk die door de Heilige Schrift is betuigd en door de Kerk is beleden, dan valt ook onze toekomstverwachting daaronder. Die behoort tot de Openbaring Gods, is door de Schrift betuigd en door de Kerk beleden. De leer van de Opstanding der dooden was een zeer integreerend deel van de apostolische prediking. Volgens Harnack e.a. maakte het evangelie daardoor juist den meesten indruk op de heidenen. Een van tweeën dus. Of Dr. Riems moet zijn definitie van Dogmatiek herzien of hij moet in de Dogmatiek ook aan de leer der Voleinding een plaats geven.

Een tweede bezwaar. Dr. Riems maakt hier een ongeoorloofde scheiding tusschen geloof en hoop. Wel erkent hij den vasten band tusschen beide. Maar praktisch weekt hij ze van elkander los. Dat nu mag niet. Het geloof heeft onder meer ook de hoop, of liever: de dingen, die men hoopt, tot inhoud. Daarom wordt de hoop ook wel geloof genoemd. Zoo b.v. in Ps. 27: „Indien ik niet had geloofd, dat ik het goede des Heeren zou zien in het land der levenden...”. Feitelijk wordt hier bedoeld op de hoop, want „t betreft de toekomst. Toch vindt die hoop hier een plaats onder het geloof. Wat men hoopt moet geloofd worden, anders is de hoop geen hoop, maar een hypothese.

Een derde bezwaar. Als men het hoop-element uit de Dogmatiek moest uittichten, bleven er slechts brokstukken over. Het Middelaarswerk van Christus is nog niet voleind. Derhalve zouden we daarover moeten zwijgen. De heiligmaking door den Geest is evenmin voleind, noch aan ons persoonlijk, noch aan de Kerk. Ook daarover zou dus slechts gedeeltelijk kunnen worden gehandeld. De Bijzondere Openbaring (niet te vereenzelvigen met de Schrift) is ook al niet voleind, want we beiden den dag, waarop Christus „geopenbaard” zal zijn. Ook in dat leerstuk zouden we moeten blijven steken. Dat zou het geval zijn bij iederen locus in de Dogmatiek. De Dogmatiek zou in plaats van een afgerond systeem een afgeknotte kegel worden.

Het is niet onbekend, dat vele Doornigen met de Eschatologie geen raad weten. Doornige kwesties komen daarbij ter sprake, waarover zij zeer verschillend denken of niet denken.

Dr. Riems heeft toch niet onbewust de Eschatologie

logie uit de Dogmatiek verwijderd, omdat een onbestemd gevoel hem zei, dat hij anders vele geestverwanten van zich vervreemden zou?

HEPP.

DOOR AMERIKA.

VIII.

New-York III.

De vierkante regelmaat, waarover ik in een vorig artikel sprak, beheerscht ook heel het New-Yorksche stadsbeeld.

Eijna heel de stad is gebouwd in „blocks” (blokken huizen, die een langwerpig vierkant vormen en die althans in het middeel van New-York even groot zijn).

Ze worden gevormd door twaalf Avenues, die gesneden worden door tal van genummerde straten. Bij Washington Heights vindt men de 282ste straat.

Maar er is ook een Avenue, die levendig protesteert tegen al dat afgepaste en afgemete. Als een stoute rekel vlakt hij verschillende vierkantjes uit. Het is de deugniet, die dwars door de mooie perken van zijn ongehuwde tantes loopt en zich aan geen looppaden stoort. Als de tantes zijn uitgebromd, neemt ge hem op, gooit hem in de hoogte tot hij kraait van de pret.

Dat is Broadway (breede weg). Die moet van al die stijfheid niets hebben. Hij spot met de strepen van New-Yorks bouwmeesters. Als een jonge hond springt hij over architectonische hekjes. Hij maakt bochten, dat het een lust is. Hij brengt de afwisseling, het leven aan in de brouwerij, in dit geval de bouwrij. Hij dwingt de Vierde Avenue om voor hem op zij te gaan. Hij schept aardige hoekjes, waaraan de architecten hun vernuft kunnen scherpen. Als New-York zijn Broadway niet had, zou het er harkerig uitzien.

Althans in zijn schitterendste deel. Want in andere deelen treft ge gelukkig nog andere straten aan.

Daar hebt gij het Business-District (Zaken-district), dat is aangelegd door de Hollanders, het oude Nieuw-Amsterdam. Daar, waar de East River en de Hudson zich broederlijk werpen in den Atlantischen Oceaan kan de Europeaan zich nog te goed doen aan elleboogstraten. Ook een beetje Noordelijker, aan den havenkant, bij den Hudson, loopt het soms aardig schots en scheef.

En komt hij heel wat Noordelijker, dat tot het eigenlijke vasteland van Amerika hoort, over de Harlem River, zoo ter hoogte van de 160ste straat, in de Bronx, dan is het grotendeels met het vierkant gedaan.

Dan is men meer „buiten”. Dan heeft men meer een combinatie van stad en natuur.

En de natuur houdt niet van het kubisme.

Het kubisme voert de logika in de kunst. En de logika is voor de schoonheid een vreemd element.

Daarom mag men de kubistische steden of stads-geedelen in Amerika ook nooit een aesthetische norm aanleggen.

Schoon, het moet dadelijk toegegeven, zijn ze niet. Maar ze zijn logisch.

Men moet ze leeren begrijpen.

En als ge kubistisch New-York hebt begrepen, dan hebt ge ook de overige steden, op dergelijke wijze aangelegd, begrepen.

De Europeaan klaagt, als hij in Amerika komt, spoedig, dat alle steden gegoten zijn naar hetzelfde model.

Doch de logika werkt nu eenmaal met weinig gegevens.

Niettemin brengt ze groote dingen tot stand.

Wie naar Amerika gaat moet alles niet willen beoordeelen naar Europeesche begrippen. Anders kan hij er nooit weeten en kan hij het goede nooit waardeeren.

Heeft het logische stadsbeeld naast het aesthetische geen recht van bestaan?

Nu geloove men de kritiek niet, welke dikwijls door bezoekers aan de nieuwe wereld is geöfend, als zou de Amerikaan alle schoonheidsgevoel missen.

Het tegendeel is waar. Men ontwaart in Amerika een hunkeren naar schoonheid.

Men zou er heel Europa wel willen opkopen en alle kunstschaten naar eigen land voeren.

Gij interumpert: ja, net als een parvenu? Neem het van mij aan: gij hebt het mis.

Men voelt er diep, hoe het eenzijdig logische het leven verarmt. Men verlangt naar een tegenwicht. Dat borgt men bij Europa. Want zelf heeft men nog geen tijd gehad het te fabriceren. Trouwens, schoonheid is geen fabriekswerk.

Natuurlijk is dat tegenwicht aanbrengen het ware niet.

Men kan daardoor evenwicht bereiken.

Doch ook evenwicht is nog altijd iets mechanisch. Het is geen harmonie.

Zoo staat het nu in Amerika. Er is een machtig streven om het aesthetische met het logische te doen equilibreeren.

Doch terwijl de logische produkten op den bodem

van het Amerikaansche volkskarakter zijn gegroeid, zijn de aesthetische van buiten af geïmporteerd, of althans naar buitenlandsche geïmiteerd.

Om het tegenwicht zoo zwaar mogelijk te maken, wordt de imitatie op reusachtige schaal gedreven. Grieksche en Romeinsche motieven worden compleet leeggeplunderd.

Nergens ter wereld, zelfs in Berlijn niet — hoewel ook daar de overdrijving niet gering is, vindt men de Grieksche zuil zoo geëxploiteerd als in Amerika.

Zieldaar één voorbeeld uit honderde.

Het mag niet ontkend, dat de drang naar eigen kunst werkt om uit de knop uit te breken.

Wat de bouwkunst betreft, ziet men dat het sterkst aan de skykrapers (wolkenkrabbers). Waren de eerste plompe, kubistische dingen, in de latere komt meer karakter. De Woolworth-toren streeft naar het ranke. De sobere ornamenten stemmen met de streng-puriteinsche lijnen overeen.

Het eigene begint te groeien.

Maar het kan lang duren eer het uitgegroeid is. Want de logika zet de schoonheid den voet dwars.

En die logika is onverbiddeijk.

Moet het ook zijn.

Het grootste deel van Amerika is nog niet in kultuur gebracht.

Met koortsige haast wordt die kultuur ter hand genomen.

En wie haast heeft, mint de rechte lijn.

Dat is logisch.

Doch het wordt vanzelf ook kubistisch.

Men beoordeele een volk echter niet naar een oogenblik, maar naar eeuwen. Wat in een natie schuilt, wordt minstens pas na een paar honderd jaar openbaar. En tracht men nu zoo ver vooruit te zien, dan is het niet te gewaagd aan Amerika een Perikles-periode te profeteeren.

Wie niet zelf in Amerika geweest is, heeft eenvoudig geen idee van de Amerikaansche volkskracht.

Voorloopig houde men echter bij zijn oordeel alleen met logische factoren rekening.

De praktische logika worde hier ruim toegepast. Wat een logika zit er niet in de historische ontwikkeling van New-York.

Ge begrijpt, waarom alles zoo moest uitgebouwd.

New-York, toen het nog Nieuw-Amsterdam heette, werd gesticht op een eiland, het eiland Manhattan ingesloten door Hudson, East River en Harlem River. Op de punt van het eiland bij de zee leefden de oorspronkelijke kolonisten.

Toen echter de stad zich uitbreidde moesten eerst de woonhuizen, daarna de winkels de vlucht nemen. Het werd enkel zakendistrict. Weder werd de ruimte te klein. Verderop was alles volgebouwd. Dan maar de hoogte in. Zoo ontstonden de skykrapers.

Noordelijk van Wallstreet en de andere straten, die alleen kantoren dulden op haar grond, moest wel de kleinhandel zich vestigen aan den drukken havenkant, groothandel en fabriek meer in het midden en arbeiderswoningen aan de Oostzijde.

Nog meer Noordwaarts kreeg de stad verruiming. Hier verrezen hotels, de betere winkels, gebouwen voor industriële ondernemingen, schouwburgen en aan de oevers van beide rivieren „ruim gelegen” woningen. In vijftien jaar tijds heeft dit stadsdeel zich van de 42ste tot de 59ste straat uitgebreid. Gedurig worden er ter ontlasting van het Business-district meer kantoren ingericht. Ook dit land zich verstaan.

Noodzakelijk gevolg hiervan is, dat het woon-district nog meer naar het Noorden wordt verlegd.

Ook aan de overzijden der rivieren moesten van zelf steden als uit den grond oprijzen.

Dit logische nu maakt, dat men in New-York betrekkelijk spoedig den weg weet. Er zijn straten b.v. waar men de kledingmagazijnen als opgehoopt ziet. Dezelfde branches hebben zich dikwijls geconcentreerd in een paar straten.

Een eigenaardigen sleutel heeft men om te weten, waar een bepaald nummer in een der lange Avenues of straten te vinden is.

Moet men in de Vijfde Avenue, zeg op no. 830 zijn, men gebruikt even den sleutel en dadelijk is men ervan op de hoogte, waar men precies wezen moet.

Zoo iets is natuurlijk alleen maar mogelijk in een stad, die wiskunstig, logisch is gebouwd.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Onze rubriek.

Sinds de oprichting van „De Reformatie” lag het in het voornemen, zoo geregeld als met het oog op de plaatsruimte zulks mogelijk was, ook in een rubriek over „opvoeding en onderwijs” artikelen te plaatsen.

Af en toe zijn er stukken van dien aard verschenen, maar tot een geregelde verzorging van artikelen kwam het niet.

Thans hopen we evenwel een begin te maken met de uitvoering van het aloude plan.

Aan ondergeteekende is de verzorging dezer rubriek opgedragen, en hij is zoo gelukkig te kunnen mededeelen, dat eenigen, die op het terrein van School en Opvoeding een goeden naam onder ons hebben, hun medewerking voor deze rubriek toezegden.

Er zullen zooveel mogelijk artikelen van „ver-scheiden“ aard worden opgenomen.

Korte stukjes, die bedoelen te oriënteren op het terrein van onze belangstelling, artikelen, die meer gewichtige onderwerpen bespreken, en af en toe artikelen: reeks en misschien, die een verhandeling geven over een actuele kwestie, in verband met aard en doel van ons blad.

Wij twifelen niet, of onze lezers zijn voor het grootste deel ook belangstellenden in onderwijs-kwesties; terwijl vragen over „opvoeding“ voor verreweg de meesten vragen zijn van elken dag.

Zoo hopen we dus, dat ook deze rubriek onze lezers gerieven zal en tevens (en boven alles!) de zaak van ons Gereformeerde leven zal dienen:

Dalende belangstelling?

Het is eigenaardig, dat men in den laatsten tijd telkens weer de klacht beluistert, dat de belangstelling van de ouders in het onderwijs, dat hun kinderen ontvangen, zooveel geringer wordt.

Voorheen leefde men mee. De vergaderingen der schoolverenigingen werden uitnemend bezocht. De offervardigheid was boven allen lof verheven. De druk van buiten was er, maar desondanks was ons onderwijs „in liefde bloeiende“; ook al moest men er voor „bloeden“. Het onderwijs bloeide, omdat de ouders „bloeyden“.

Er was wisselwerking tusschen liefde en offer. Nu dreigt het anders te worden. En er valt menige klacht te beluisteren.

Het is niet onze bedoeling nu reeds dieper in te gaan op de vraag, of er vele, en, zoo ja, welke oorzaken er zijn voor dat gebrek aan meeleven.

Er worden vele oorzaken genoemd: de gelijkstelling; de acte-jagerij der onderwijzers, waardoor ze met de gezinnen niet meeleven; het gebrek aan interesse bij de onderwijzers voor dingen van kerkelijk, sociaal en politiek leven; de stage salaris-actie van sommige onderwijzers-organisaties, waardoor de aandacht naar het materiële geleid wordt; en van d'anderen kant: gebrek aan belangstelling bij d'ouders, doordien alleen de sociale kwesties de aandacht hebben; het minder schrijven over schoolkwesties, doordien de school uit het centrum van het politieke interesse is verdrongen na de gelijkstelling; de wetenschap bij d'ouders, dat nu „het personeel“ met „het bestuur“ 't alleen wel „af“ kunnen; de min of meer groote „futloosheid“ van onze menschen op alle terrein — enzovoorts.

We herhalen — over de oorzaken van het in-zinken der belangstelling handelen we niet. Meestal is het zoo, dat wanneer onder vele oorzaken enkele om strijd genoemd worden als de oorzaak, en ieder meent op zijn manier het kwaad te kunnen signaleeren, de waarheid aan alle kanten tegelijk is. Voor dergelijke verschijnselen is meestal een veelheid van oorzaken, die onderling samenhangen, die elkaar beïnvloeden en die alle op haar beurt weer in verband staan met zekere andere kwesties.

Maar over deze oorzaken hopen we later nog wel eens te spreken.

Nu echter doen we opmerken, dat er toch inderdaad in de weinige jaren, die na de pacificatie zijn verlopen, niet zooveel is gewijzigd, dat er niet heel diep in het hart van ons volk nog een zeer groote liefde zou wonen voor onze scholen. Laat men maar eens probeeren onze scholen of de vrijheid van die scholen aan te randen. Dan zal men merken, dat er wel degelijk een zeer

groote belangstelling nog is en dat men werkelijk het verleden nog niet vergat.

Men herinnert zich nog terdege den strijd, en ook den druk.

En dat is gelukkig. Want het is bij ons gereformeerde volk altijd zoo geweest, dat men het best principiëel en het meest beslist dacht en handelde in 't gezicht van den vijand. En zoolang we nog ons de aanvallen van den vijand herinneren, leeft er ook bij onze menschen nog wel zeer sterk de drang, zich het goed, dat zooveel strijd kostte, niet te laten ontfooven.

Nu kan men als ideaal stellen, dat het ook mogelijk moet zijn, principiëel op te treden enkel terwille van het beginsel, zonder strijd. Dat men ook wete van bouwen in tijd van vrede. En zeker, dat is het ideaal.

Maar zoo is toch de kwestie voor het heden niet zuiver gesteld. Er is geen vrede. Van allen kant poogt men nog wel degelijk de aanvallen op ons kind niet alleen, maar ook op onze scholen te wagen. Er is alleen een minder waarneembare vorm van strijd. Voorheen voelde men den druk. Thans is er „gelijkstelling“. Maar ons volk vergeet nooit dat de vijandschap blijft.

Gelukkig is ook onder onze onderwijzers (enkele uitzonderingen — misschien! — daargelaten) werkelijk nog wel warme belangstelling. Maar voor hen is evengoed als voor de ouders „het mooie er af“. Toch — dit weet ik zeker — zijn ze nog, in massa genomen, dat oude beproefde corps, dat krachtig in de bres treedt, zoodra de vijand zou optrekken en aanvallen.

Prachtig, dat dat alles zoo is.

Maar juist omdat dat nu nog zoo is, daarom is het nu ook nog tijd iets te doen.

Elke tien jaar, die we verder gaan, brengt ons een derde deel van een geslacht van ouders en onderwijzers, die van den strijd niet meer weten. En hoeveel oude getrouwen ontvallen ons niet in denzelfden tijd?

Daarom moeten we als gereformeerden in ons vaderland wel verstaan, dat de, werkelijk niet in alle deelen „opgeloste“, schoolkwestie elk jaar moeilijker valt op te lossen, en dat die oplossing elk jaar, dat we verder komen, méér gevaar loopt.

Wanneer we gewonnen aan de rust — en er komt dan een acute kwestie — wie is dan bereid en gereed om op te treden?

Zal er aan zekere verlangens, die nog steeds onder ons gereformeerde volk leven, worden voldaan, dan moet dat spoedig geschieden.

Maar dan moeten we weten wat we willen. Dan moeten ons de gebreken van de huidige wet en van de school van het heden helder voor oogen staan.

Dan moeten we ons bezinnen.

En eensgezind zijn.

En daartoe moet het komen, hoe eerder hoe beter.

J. WATERINK.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

— H. M. Koningin Doctor Wilhelmina.

Aan onze Koningin is het eeredoktoraat in de Rechten aan de Leidse Hoogeschool toegekend. Het heeft haar behaagd deze onderscheiding te aanvaarden. Voorzeker kon den 350sten stichtingsdag der Univer-

siteit van Leiden een groote belangstelling worden gewekt. Ten W. van Huntingdon waren groene weiden en met bosch omzoomde heuvelsjes: een vriendelijk landschap; maar naar het Oosten strekten zich donkere veenmoerassen uit, met hier en daar elzen- en wilgenboomen. In dit Huntingdon, aan de niet al te heldere rivier de Ouse, bracht Robert's zoon Oliver, onze Oliver Cromwell, zijn jonge jaren door.

Op 23 April 1616 (Shakespeare's sterfdag) werd hij ingeschreven als student aan de Universiteit te Cambridge, maar in den zomer van het volgende jaar stierf zijn vader en moest hij diens plaats innemen als de natuurlijke beschermer en verzorger van zijn moeder en zes zusters te Huntingdon. Hij keerde niet naar Cambridge terug, doch spoedig daarna vinden we hem in Londen, waar hij studeert in de rechten, niet om advocaat te worden, maar om bij de eigenaardige Engelsche leken-rechtspraak straks behoorlijk Vrouwe Justitia in de provincie te kunnen dienen. In de hoofdstad maakte hij kennis met Elizabeth Bouchier, dochter van Sir James Bouchier, een bemiddeld Londe-naar, die tevens grondbezit had in de provincie. Hij trouwde haar in 1620 en bracht zijn jonge vrouw bij zijn moeder in Huntingdon.

In dezen tijd reeds was hij een ernstige jonge man, bekommerd over het heil zijner Ziel, met aanvallen van zwaarmoedigheid soms, doordat het licht hem nog niet was opgegaan.

17 Maart 1628¹⁾ wordt hij door zijn medeburgers afgevaardigd naar Karel I's derde Parlement (1628—29: het laatste vóór de elf jaren van absolute-tisme), waar hij er getuige van is, hoe Parlemen-taire veteranen tranen storten van droefheid en toorn, wanneer de Koning zijn Parlement wil kort-wieken in het vrije woord. Maar ze storen zich

niet aan 's Konings bevel, deze stoere mannen,

en wachten nu in spanning den volgenden dag af. „We zullen ongetwijfeld morgen vroeg allen tijdig present zijn“, zegt het Parlements-lid aan wiens brief, aan den avond van dien dag geschreven, ik dit ontleen, „gedeeltelijk om deze zaak, en gedeeltelijk... omdat wij twee dagen geleden be-paald hebben, dat ieder, die na het gebed binnen-komt, twaalf stuivers moet betalen aan de armen!“

Wat sympathieke, praktische Parlementsleden waren dat toch! Als ik dezen brief eens toezond aan onze volksvertegenwoordiging, ik bedoel speciaal de Kamer van Honderd?

De heer Cromwell, de geachte afgevaardigde voor Huntingdon, was geen schreeuwer. Hij was een kalm en bezadigd man, die alleen sprak als hij wat te zeggen had, maar dan ook in vuur kon raken, omdat, wat hij zei, hem uit het hart kwam. Hij had geen welluidende stem: eenigszins hard, snerpnd soms, als hij zijn woorden er in wilde vlijmen. Doch als hij sprak, merkte ieder, dat er een man aan het woord was, en men luisterde naar hem, met welke gevoelens dan ook.

Hij was reeds bijna een jaar lid van het Lager-huis, toen hij (in 't voorjaar van 1629) zijn mids-peech hield. En het teekent den man en zijn tijd, dat het was over een onderwerp, dat toen de menschen het naast aan het hart lag: de godsdienst, de kerk. Cromwell beschuldigt den Bisschop van Winchester van Paapsche stoutigheden; zijn in-lichtingen heeft hij van zijn ouden leermeester. Dus: Dr Beard, van Huntingdon. En men ignoreert de woorden van het lid voor Huntingdon niet; er wordt besloten werk van de zaak te maken. Maar voor ze dit konden, had de Koning het Parlement onthouden. Doch niet, dan nadat zich een tooneel had afgespeeld, van het hoofdmoment waarvan ik dezen zomer de afbeelding zag in een muur-

— Het „De Glindhorst“-schandaal.

Wat van „De Glindhorst“ aan het licht kwam, rechtvaardigt het helaas ten volle, van een schandaal te spreken.

Het requisitoir, dat de Minister van Justitie in antwoord op de vragen van den socialist Kleerekoper uitbracht, was eenvoudig vernietigend.

Het moet dezen bewindsman pijn hebben gedaan zulke inlichtingen over een stichting, die door zijn geestverwanten in het leven was geroepen, te ver-schaffen.

Maar dat hij ze gaf, zonder sparen, zonder ver-goelijken, eeren wij in hem.

Dat hij maatregelen nam, die sommigen misschien wat te kras lijken, mogen we niet anders dan volkomen billijken.

Om in de toekomst een herhaling van het gebeurde te voorkomen, kan niet te streng worden opgetreden.

Wat er is geschied, moet vooral ons, Gereformeerden, tot schaamte strekken.

Wij mogen daarover niet heenloopen.

Er kleeft een smet aan onzen naam.

Al staan we niet persoonlijk schuldig, krachtens onze aanspreekbaarheid staan we het wel.

En als onze tegenstanders er ons om zouden lasteren, kunnen we niet anders doen dan het hoofd buigen.

Dat zoo iets onder ons plaats grijpen kon, moet ons als met sprakeloosheid slaan.

Wij mogen ons van deze zaak niet afmaken met een: het valt te betreuren, maar 't is eenmaal geschied.

Integendeel hebben we na te gaan, hoe zoo iets kon voorkomen en of misschien ook bij andere instellingen van onze richting iets niet in den haak is.

„De Nederlander“ van 3 Jan. j.l. noemde het voor-gevallene terecht een harde les.

Het blad stelde een vijftal eischen van organisatori-schen en paedagogischen aard, waaraan zulke stichtin-gen onafwijsbaar moeten voldoen en formuleerde ze aldus:

1. Niet de directie zoek de Bestuur, maar het Bestuur zoek de directie.

niet aan 's Konings bevel, deze stoere mannen, en wachten nu in spanning den volgenden dag af. „We zullen ongetwijfeld morgen vroeg allen tijdig present zijn“, zegt het Parlements-lid aan wiens brief, aan den avond van dien dag geschreven, ik dit ontleen, „gedeeltelijk om deze zaak, en gedeeltelijk... omdat wij twee dagen geleden be-paald hebben, dat ieder, die na het gebed binnen-komt, twaalf stuivers moet betalen aan de armen!“

Wat sympathieke, praktische Parlementsleden waren dat toch! Als ik dezen brief eens toezond aan onze volksvertegenwoordiging, ik bedoel speciaal de Kamer van Honderd?

De heer Cromwell, de geachte afgevaardigde voor Huntingdon, was geen schreeuwer. Hij was een kalm en bezadigd man, die alleen sprak als hij wat te zeggen had, maar dan ook in vuur kon raken, omdat, wat hij zei, hem uit het hart kwam. Hij had geen welluidende stem: eenigszins hard, snerpnd soms, als hij zijn woorden er in wilde vlijmen. Doch als hij sprak, merkte ieder, dat er een man aan het woord was, en men luisterde naar hem, met welke gevoelens dan ook.

Hij was reeds bijna een jaar lid van het Lager-huis, toen hij (in 't voorjaar van 1629) zijn mids-peech hield. En het teekent den man en zijn tijd, dat het was over een onderwerp, dat toen de menschen het naast aan het hart lag: de godsdienst, de kerk. Cromwell beschuldigt den Bisschop van Winchester van Paapsche stoutigheden; zijn in-lichtingen heeft hij van zijn ouden leermeester. Dus: Dr Beard, van Huntingdon. En men ignoreert de woorden van het lid voor Huntingdon niet; er wordt besloten werk van de zaak te maken. Maar voor ze dit konden, had de Koning het Parlement onthouden. Doch niet, dan nadat zich een tooneel had afgespeeld, van het hoofdmoment waarvan ik dezen zomer de afbeelding zag in een muur-

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Een zeventiende-eeuwsche Gideon.

V.

Inhoud van de vorige artikelen:

1. De verkeerde beoordeling van Cromwell tot in de eerste helft der negentiende eeuw en de oorzaken daarvan.

2. Cromwell de zeventiende-eeuwsche Gideon. Ter verklaring van Cromwell's strijd een korte schets van de kerkelijke toestanden in Engeland vanaf 1534. Wat men te verstaan heeft onder de Puriteinen.

3. Onderscheiding der Puriteinen vooral in Presbyteriënen en Independents. Verschillende opvattingen van dezen.

4. De Koning en de Puriteinen: karakter en streven van Jacobus I en Karel I, en hun houding ten opzichte van de Puriteinen. Het uitbarsten van den burgeroorlog in Schotland en Engeland.

Oliver Cromwell, de toekomstige Lord Protec-tor van het Gemeenebest van Engeland, werd ge-boren te Huntingdon, op den 25sten April 1599, en gedoopt op den 29sten dier maand. Zijn vader was Robert Cromwell, een jongere zoon van Sir Henry Cromwell, die om zijn weelderige leefwijze op het statige landgoed Hinchinbrook bij Huntingdon, bijgenaamd werd de „Gouden Ridder“. De oudste zoon, Sir Oliver, volgde natuurlijk Sir Henry op als bezitter van Hinchinbrook, en Robert betrok met zijn jonge vrouw Elizabeth Steward een flink heerenhuis in Huntingdon. Daar deze Elizabeth Steward de moeder werd van den grooten tegenstander der Stuarts, is het misschien niet oninteressant op te merken, dat zij niet onmogelijk in de verte aan dit koningshuis geparenteerd was.

Robert Cromwell leefde in hoofdzaak van de opbrengst van zijn landerijen bij Huntingdon, die

¹⁾ 1627. Oude Stijl: Nieuwjaarsdag viel toen op 25 Maart.